

Motion till riksdagen 2021/22:3725

av **Denis Begic (S)**

Kompetensförsörjning

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att stimulera en god tillgång till högre studier i hela Sverige och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Vi som bor i tillväxtkommuner kan glädjas åt att vi växer och blir fler varje år. Det är viktigt ur ett regionalt perspektiv att ha en stark regional motor och den rollen ska vi naturligtvis fortsätta utveckla. Dock är det också viktigt att vi samtidigt värnar om den regionala utvecklingen och tänker på att vi är en del av ett regionalt och till och med nationellt sammanhang. I det perspektivet är det också viktigt att arbeta för att regioner och kommuner också tillskapas möjligheter att utvecklas.

Sverige har idag 197 landsortskommuner, och 196 av dessa saknar högskola eller universitet. Många unga människor flyttar till större städer och till högskole/universitetsorter för att utbilda sig. Efter avslutad utbildning är det färre som flyttar tillbaka till hemkommunen, för vissa kommuner är denna återflyttning alarmerande låg.

Skillnaderna i tillgång till högre utbildning och andel med utbildningsnivå ökar mellan kommuner, satsningar på nya högskolor och universitet till trots. Idag har vi brist

på utbildad arbetskraft i många yrken, exempelvis lärare och sjuksköterskor, men möjligheten att utbilda sig till dessa yrken och långsiktigt klara kompetensförsörjningen är inte anpassad för annars motiverade och högskolebehöriga människor som inte har möjlighet att flytta till annan ort. Det har negativa konsekvenser för människors livsmöjligheter, den regionala utvecklingen och samhällsekonomin. För att klara detta måste vi tillskapa möjligheter även för dessa "ortsbundna" personer.

Alla folkvalda politiker har uppdraget att på bästa sätt förvalta väljarnas önskemål om hur vi med gemensamma krafter ska utveckla "land och stad" på ett sätt där vi i ett nationellt, regionalt och lokalt perspektiv skapar en gemensam framtid för oss alla. Högskole-/universitetsutbildning är ett statligt uppdrag och vissa, framförallt större kommuner, avstår därför från att underlätta för kommuninvånare som valt att läsa på distans. Det finns dock skäl att tänka lite längre än på vilka skyldigheter som ska tillgodoses. Högre utbildning leder oftast till en mer dynamisk och attraktiv arbetskraft som lättare drar till sig eller utvecklar företag

Vi socialdemokrater sätter kompetensfrågor högt på dagordningen. Från regeringen har man, inte minst genom Matilda Ernkrans och Anna Ekströms försorg, tillsett att det i budget efter budget finns medel avsatta för att tillgängliggöra lärandet i hela landet. Tyvärr visar historien att moderatledda regeringar inte ägnar kompetensfrågorna särskilt stor omsorg.

En av nyckelfaktorerna är tillgången till högre utbildning i det egna närområdet. I ungefär 100 av landets kommuner finns kommunala lärcentra/studiecentra där det går att studera på högskola, universitet och yrkeshögskola utan att flytta från hemorten. Där de fungerar bäst har kommunen och respektive lärosäte dialog kring studenterna, vilket skapar lyhördhet kring utbildningsbehov samt nära samverkan mellan utbildningsanordnare, Regionförbund, Arbetsförmedling och inte minst med arbetslivet. På så sätt har man en effektiv instans för att motverka kompetensflykt och utarmning av det lokala arbetslivet.

Ett nyligen avslutat projekt finansierat av Vinnova "Nya vägar för flexibilitet i högre utbildning i hela landet" har undersökt kommuners och lärosätens inställning till distansutbildning/utlokaliserad utbildning och hur man arbetar strategiskt med frågor om tillgång till högre utbildning. På kommunsidan framträder stora oklarheter om kompetensfrågornas hemvist och strategiska betydelse. Några saknades dessutom helt en strategi för hur man skulle arbeta med de eftergymnasiala kompetensfrågorna. Bland lärosätena pågår ett arbete för digitalisering och utökning av det nätbaserade utbudet

men, oftast, med mindre fokus på möjligheter att samverka om högre utbildning med regioner, platser och individer långt från lärosäten på ett strukturerat sätt.

De som väljer att läsa via ett lärcentrum är ofta en annan grupp än de som läser på en högskole- eller universitetsort. Studenter, som läser på distans, gör det ofta för att det är deras enda möjlighet att studera. Kan de inte fullfölja utbildningen p.g.a. att de saknar möjlighet att åka till högskoleorten är det ett personligt och ett samhällsekonomiskt problem. De har också högre snittålder och har oftare barn. Utan distansstudier försvinner möjligheten att studera och utan stöd minskar möjligheterna att klara studierna i kombination med exempelvis barnpassning. Det blir lättare att rekrytera rätt personal och medborgarna kan bidra till kommunens välstånd när fler får arbete efter att ha fått möjligheten att studera. Distansutbildning är en del i det livslånga lärandet och bidrar förutom till utbildning och bildning också till att den enskilde blir mer anställningsbar. Det handlar tyvärr inte om att välja distans eller campusundervisning utan om möjligheten att studera eller att bli arbetslös.

För att motverka den utveckling som gör att landsbygdskommuner avfolkas behövs åtgärder där det lokala och regionala kompetensbehovet tillgodoses på ett rimligt sätt. Några kommuner och regioner försöker dock redan i dag att hitta former för samarbete vilket är positivt och ökar möjligheterna för de mindre kommunerna att tillvarata det lokala kompetensbehovet. Av yttersta vikt är även att tillgången till adekvat studie- och yrkesvägledning och möjligheten att validera tidigare kunskaper säkerställs. Valideringen är viktig, inte minst i integrationsarbetet eftersom det skapar snabbare och bättre möjligheter att bli anställningsbar eller hitta vägar till vidare studier.

För att vi ska klara behovet av kompetensutveckling i hela landet krävs att en större del av medborgarna får tillgång till den kompetens som krävs.

Denis Begic (S)